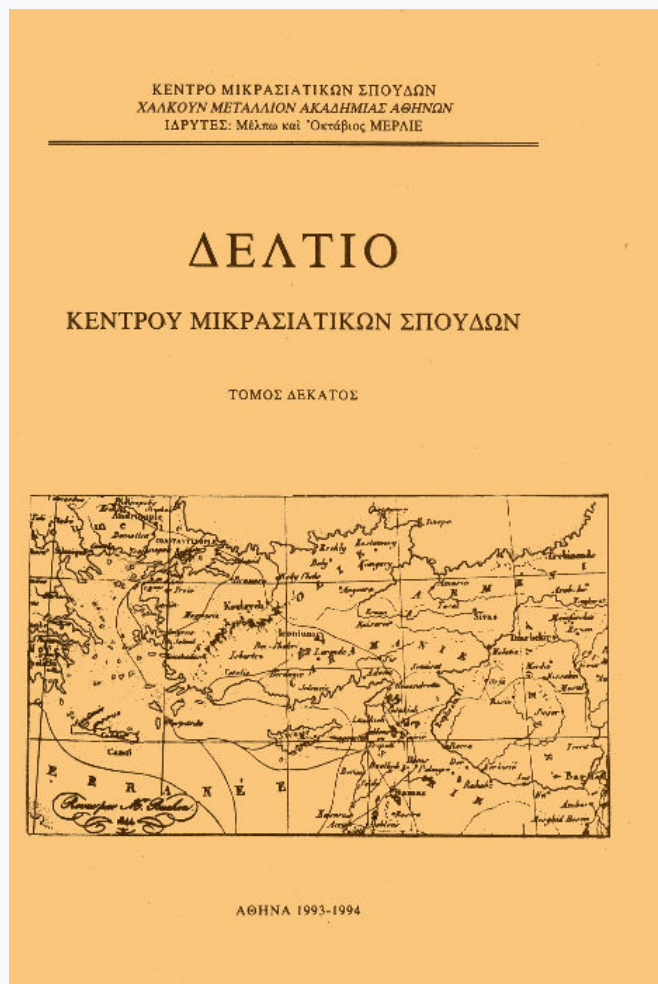

Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών

Τόμ. 10 (1993)

Suraiya Faroqhi, Herrscher über Mecca, Die Geschichte der Pilgerfahrt

Ελισάβετ Α. Ζαχαριάδου

doi: [10.12681/deltiokms.106](https://doi.org/10.12681/deltiokms.106)

Copyright © 2015, Ελισάβετ Α. Ζαχαριάδου

Άδεια χρήσης [Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/).

Βιβλιογραφική αναφορά:

Ζαχαριάδου Ε. Α. (1993). Suraiya Faroqhi, Herrscher über Mecca, Die Geschichte der Pilgerfahrt. *Δελτίο Κέντρου Μικρασιατικών Σπουδών*, 10, 384-385. <https://doi.org/10.12681/deltiokms.106>

χειρογράφων και για έκδοτικά προβλήματα αλλά και για δυσερμήνευτα χωρία του κειμένου. Όπως και στο πρώτο μέρος ή συγγραφέας έχει συγκεντρώσει πλήθος πληροφοριών και παραπομπών στις πηγές και τη νεότερη βιβλιογραφία χωρίς να διογκώσει άδικαιολόγητα τις σημειώσεις.

Η βιβλιογραφία, ένα χρονολογικό διάγραμμα, ένα γλωσσάρι των όρων, δύο χάρτες (Βιθυνία και Θράκη) και ένα εύρετήριο ολοκληρώνουν το έργο της Έλिसάβετ Ζαχαριάδου. Μία χρήσιμη προσθήκη στο εύρετήριο θα ήταν ίσως ή παράλληλη παράθεση τουρκικών και ελληνικών τοπωνυμίων, όπου ή ταύτιση είναι δυνατή.

Στο προλογικό της σημείωμα ή συγγραφέας μās ενημερώνει για τὸ ιστορικό τῆς έκδοσης. Ἡ ἀπαρχή τῆς βρίσκεται σ' ἓνα πρόγραμμα τοῦ Μ.Ι.Ε.Τ. ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Νίκου Σβορώνου —στὴ μνήμη τοῦ ὁποῖου εἶναι ἀφιερῶμένο τὸ βιβλίο— με στόχο τὴ σύνταξη συστηματικῆς βιβλιογραφίας γιὰ τὶς πηγές τῆς ἱστορίας τοῦ νέου ἑλληνισμοῦ. Θὰ ἦταν εὐχῆς ἔργο νὰ ὑπάρξει συνέχεια στὴν ἐρευνητικὴ ἀλλὰ καὶ στὴν ἐκδοτικὴ προσπάθεια σ' αὐτὸ τὸ ὕψηλὸ ἐπίπεδο ποὺ κάνει προσιτὲς καὶ τὶς τουρκικὲς πηγές τῆς μεσαιωνικῆς καὶ νεότερης ἱστορίας μας στοὺς ἐρευνητὲς ἀλλὰ καὶ σὲ ἓναν εὐρύτερο κύκλο ἀναγνωστῶν.

ΜΑΡΙΑ ΣΤΑΣΙΝΟΠΟΥΛΟΥ

Süraiya Faroqhi, *Herrscher über Mecca, Die Geschichte der Pilgerfahrt*, Μόναχο-Ζυρίχη Ἐκδόσεις Artemis, 1990, 351 σσ.

Ἀπὸ τὸ 1517, ὁπότε ὁ Σουλτάνος Σελῆμ Α' κατέκτησε τὴν Συρία καὶ τὴν Αἴγυπτο καὶ ἔγινε κύριος τῆς Ἀραβικῆς Χερσονήσου, οἱ Ὀθωμανοὶ ἐπωμίσθησαν τὴν εὐθύνη γιὰ τὴ διαφύλαξη τῶν δύο ἱερῶν πόλεων τῶν Μουσουλμάνων, τῆς Μέκκας καὶ τῆς Μεδίνας, καὶ ἀκόμα γιὰ τὴν ἀσφάλεια τῶν δρόμων ποὺ ὀδηγοῦν σ' αὐτές, καθὼς, σύμφωνα με τὸ Κοράνι, ὁ κάθε Μουσουλμάνος ὀφείλει, τουλάχιστον μιὰ φορὰ στὴ ζωὴ του, νὰ ταξιδέψει ἐκεῖ γιὰ προσκύνημα. Ἡ ὀθωμανικὴ δυναστεία ἐπωμίσθηκε ὡς τὸ τέλος αὐτὴ τὴν εὐθύνη καὶ τὸ 1900, ὅταν ἐπεκτεινόταν τὸ σιδηροδρομικὸ δίκτυο μέσα στὴν ἐπικράτειά της, ὁ Ἀβδοῦλ Χαμίτ Β' ἀποφάσισε τὴν κατασκευὴ μιᾶς γραμμῆς με ἀφετηρία τὴν Δαμασκὸ καὶ κατεύθυνση τὴν Μεδίνα γιὰ τὴν ἐξυπηρέτηση τῶν προσκυνητῶν. Τὸ ἔργο ἐντάσσεται στὴν πανισλαμιστικὴ πολιτικὴ τοῦ σουλτάνου καὶ οἱ Μουσουλμάνοι ὅλου τοῦ κόσμου ἔδωσαν τὸν ὀβολό τους γιὰ τὴν ὀλοκλήρωσή του.

Μολοντὸι ἡ συγγραφέας με τὴν ἐρευνά της καλύπτει ὀλόκληρη τὴν παραπάνω περίοδο —καὶ μάλιστα προτάσσει μιὰ εἰσαγωγή σχετικὰ με τὸ προκόνημα κατὰ τὸν μεσαιῶνα— ἐπικεντρώνει τὴν προσοχή της στὴ χρονικὴ

περίοδο τῶν ΙΣΤ' καὶ ΙΖ' αἰώνων, στὴν ὁποία ἔχει ἤδη ἀφιερώσει πολλές καὶ ἐξαιρετικὰ σημαντικὲς μελέτες. Ἀξιοποιώντας ἀνέκδοτο ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἀρχεῖακὸ ὕλικὸ μελετᾷ τὰ караβάνια, τὰ ὁποῖα ξεκινοῦσαν κυρίως ἀπὸ δύο πόλεις, τὸ Κάιρο καὶ τὴν Δαμασκό, καὶ τὰ ὁποῖα περιλάμβαναν, ἐκτὸς ἀπὸ τοὺς προσκυνητὲς, ἐμπόρους καὶ στρατιῶτες. Οἱ προσκυνητὲς ἦταν πλούσιοι καὶ φτωχοὶ —ἀναλύονται καὶ περιπτώσεις VIPS τῆς ἐποχῆς— καὶ συχνὰ ξεκινοῦσαν ἀπὸ μακρινὲς χῶρες, τὴν Ἰνδία ἢ τὴν Κεντρικὴ Ἀσία. Ἡ μετακίνηση ἀπαιτοῦσε πλοῖα καὶ κυρίως καμήλες καὶ γι' αὐτὸ ἡ συγγραφέας μελετᾷ τὴν οἰκονομικὴ διάσταση τῶν караβανίων, καθὼς ὑπῆρχαν ἐταιρεῖες ποὺ τὰ διοργάνωναν.

Ἡ κυριότητα τῆς Μέκκας καὶ τῆς Μεδίνας προσέδιδε ξεχωριστὸ γόητρο στὸν σουλτάνο ἀπέναντι στοὺς ἄλλους μουσουλμάνους μονάρχες· παράλληλα ὁμως ἀποτελοῦσε τεράστια ἐπιβάρυνση γιὰ τὸν ὀθωμανικὸ προϋπολογισμό. Ἡ περιοχή ἦταν μακριὰ ἀπὸ τὰ ὀθωμανικὰ ἀστικά κέντρα καὶ περιβαλλόταν ἀπὸ ἔρημο. Ἡ ἀνέγερση μνημείων στὶς δύο πόλεις ἀπαιτοῦσε τρομερὰ ἔξοδα γιὰ νὰ ἐξασφαλισθοῦν τὰ ὑλικά οἰκοδομῆς. Ὑπῆρχε σ' αὐτὲς ἔλλειψη ἐργατικῶν χεριῶν καὶ μάλιστα κάπως εἰδικευμένων. Τρομερὰ ἦταν ἐπίσης τὰ ἔξοδα γιὰ τὴν ἀσφάλεια τῶν δρόμων, καθὼς οἱ προσκυνητὲς κινδύνευαν ἀπὸ τοὺς Βεδουίνοὺς, ποὺ εὐκόλα μετατρέπονταν σὲ ληστές. Τὰ ἔξοδα αὐτὰ ἐλάχιστα καλύπτονταν ἀπὸ τὸ ἐμπόριο ποὺ ἀναπτυσσόταν μὲ τὴ διακίνηση τῶν προσκυνητῶν — ἓνα ἀπὸ τὰ ἐμπορεύματα ποὺ καταναλίσκονταν ἰδιαίτερα ἦταν ὁ καφὲς τῆς Ὑεμένης. Γιὰ νὰ καλύπτονται τὰ ἔξοδα τῶν φτωχῶν εἶχαν ἱδρυθεῖ σὲ διάφορα μέρη ἀπὸ ἐπιφανεῖς ἄνδρες, ὅπως π.χ. ἀπὸ τοὺς ἀπογόνους τοῦ Ἐβρενδὸς στὴν περιοχή τῆς Θεσσαλονίκης, ἰδρύματα. τὰ ἔσοδα τῶν ὁποίων πήγαιναν στὶς ἱερὲς πόλεις.

Ἡ Süraiya Faroghî εἶναι μία ἀναγνωρισμένη ἱστορικός. Μὲ τὸ τελευταῖο τῆς αὐτὸ ἔργο πέτυχε κατὰ ἀκόμα. Μᾶς ἔδωσε ἓνα βιβλίο ποὺ, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν πρωτότυπη θεματολογία τοῦ καὶ ἐκτὸς ἀπὸ τὴν ὑποδειγματικὴ ἐπιστημονικὴ ἐπεξεργασία τοῦ ἀρχεῖακοῦ ὕλικου, εἶναι γραμμένο σὲ ἰδιαίτερα εὐχάριστο ὕφος, εἶναι πολὺ καλαίσθητο σὲ ἐμφάνιση καί, μὲ δύο λόγια, γοητεῖ τὸν ἀναγνώστη τοῦ.

ΕΛΙΣΑΒΕΤ Α. ΖΑΧΑΡΙΑΔΟΥ